

א) עין נב' מ"ח שגם חיינו; ב) לקמן סב' שבת כא'; ג) [שבת כא']; ד) [רש"י ט'] [ועל כ.]; ו) [לקמן סב.]; ז) רש"י,

הגהות הגר"א

[א] גב' בין מלמטה למעלה פטורין. י"ב גירסת ומפרשים מרגמא ר"פ לקמיתא כו'. (ועבדגרי"א ק"ס ע"ד); [ב] [תוס' ד"ה ורבי יוחנן כו' דאי כח כמו כו'. י"ב וכ"פ הרמב"ם. ורש"י בשמ"ן ב' חלק (ועבדגרי"א סימן ש"ך ס"ק יג ובסי' ש"ב ס"ק ב'):

מוסף רש"י

והדליק את הבירה בעל גמל חייב. שלא היה לו להגדיל תחילתו שתמכס לתנות (שבת כא.). בבר הנוכה פטור. חרוב, מנוה, שגששות פקסוס מזה העמא שס (סו.).

רבינו הגאון

ואקש' והתניא הכלב והגדי שדילגו בין כך ובין כך חייבין, והרגמא דאפיך מפך כלבא בטיקרא וגדיא בסירכא. פי' דרך הגדי בטיקרא דמורין כו' שזוקר הגדי בבת ראש, והכלב בסירכא כדאמרין דלמ' אתי למפסוך. ויבין שדילגו בשנייה דלאו כי אורחיהו, הוה ליה משונה, וקיימ' לן משונה בחצר הניזק פטורה מנוק שלם וחייבי' חצי נזק כרבנן. איתמ' ר' יוחנן אמ' אישו משום חציו, כאלו כידיו מכה והוה הניזק בעצמו ודינו כדון אדם הניזק בעצמו. ריש לקיש אמ' משום ממונו, כלום' כמו שמתחייב בנזק שורו וכיוצא בו שחייב בחיזוק, וכבאשו דהא אינו הולך מכה ומזיק אלא מכה הרוח, וכל מה שחייב בנזק ממונו חייב באשו. ור' יוחנן אמ' אינו ממונו, דהא השלחבת המזקת אין בה ממש להשמר כמו השור וכיוצא בו. ואקש' על ריש לקיש ממתני הכלב שנטל את החררה והלך לגדיש בו. בשלמ' ר' יוחנן (כו') דאמר אשו משום חציו, חצי דכלב הן, לפיכך חייב בעל הכלב. אלא לריש לקיש דאמ' משום ממונו הא אש לאו דבעל הכלב הוא, לבעל החררה הוא, וראינו לרבוחינו הגמנים בשמועה זו פי', ונראה לנו בו פירכא בעיקר הדין, ולפיכך נמנענו מלדבר, לא בענין הפירוש ולא בפירכא. ופירק' ריש לקיש בגון דאדייה אדוי', כלום'

כיצד הרגל פרק שני בבא קמא

בזקירא. קפילה: סריכא. שנועץ לפרניו זכותל שאין לרכו זכך ומשונים הן: אשו. השולח את הצערה: משום חלו. חייבו הכתוב לדיחו קעביד דהוי כורק חן: משום ממונו. כשורו וזורו שהזיקו. וקס"ד לדיכא צינייהו כגון שהדליק בגחלת שאינו שלו לרצו יוחנן חייב דחזיו הן ולר"ל פטור דלאו ממונו הוא: האי לאו מכחו. דאש מאליה הולכת ודולקת למרחוק: האי ליש ציה ממשא. לשהצת האי המזקת דאין לה ממש הלכך כי חייביה רחמנא משום חלו הוא דחייביה: חלו דלנז סו. דהוה ליה לרורות הלכך משלם ח"ג ולדס המדליק מש"ה חייב ג"ש שאין דין שורות זאדס: לאו ממונו דבעל כלנ. חלו. אלא דבעל חררה: דאדייה אדוי. שזקן: ועל מקוס גחלת. מקוס שפלה גחלת סס: משלם חלי נוק. לזרורות הן והכלל עשאן. לישנא אחרניה למשונה הוא: ועל גדיש כוליה פטור. דאשו משום ממונו והאי לאו ממונו הוא ולרורות ליכא למימר דהא ממקוס גחלת ואליך דלקה אש מאליו. ומשום הכי אוקמה דלאדייה אדויי דאי אגחה עס החררה כי אורחיה לא מני למימי ח"ג אמדי דלמקוס גחלת חייב נזק שלם דאורחיה הוא ליטול חררה עס גחלת: ור' יוחנן. דאמר אשו משום חלו מוקיס לה דלאגחה כי אורחיה דעל חררה ג"ש דשן היא ולמקוס גחלת ג"ש דאורחיה היא וצדידי עבד: ואגדיש כוליה ח"ג. דחזיו כלנז הוא והיינו לרורות: צינה. צית גדול: צנר חנוכה פטור. שמונה להניחה צרה"ר לפרסומי ניסא"ה: לאו ממונו דבעל גמל הוא. אלא דחמוני: במסכסכת אה כל הצירה. שהגמל עובר צפני כל הצירה ומסכסכו דהא ודאי הוי כולו כמקוס גחלת אבל צעלנא שהאש הולכת מאליה לאו חלו הן: מסכסכת. מדלקת: צעעמדה. עמד הגמל צמקומו וסכסך את כל הצירה שהיתה תחילתו גדולה כנגד כל הצירה. והגמלא לא שצק לאסקוי למילתיה ופרחיה: כל שכן. שהיה לו

למחר ולנהגה שלא תסכסך: צעעמדה להטיל מימיה. דאזנא הוא וסכסכה: לאפוש' חשיב אית ציה ממשא דע"י כריית הצור משתנה ממשות של קרקע

ונעשה חלל אבל מקוס הילוך שלהצת אינו משתנה ממשותו אלא שפעשה דולק ושורף וא"ת כריית הצור משתנה ממשות של קרקע שצנכפיהס צריש פירקין דליכא לסומכוס ג"ש ו"ל דמ"מ גוף הממון שפעש צו אית ציה ממשא שיש לו לשמור ממונו שלא יזיק לא צרות ולא צשוס דכר ואין שום ממוון שלא יהא צו ממשא צמה שפעש אבל יש חן שאין צו ממשות כגון שיצר כלי צרות פיו ויש אש שאין צו ממשות כגון שלהצת בלא גחלת כדאמרינן צסוף צינה (דף לט). הילכך דמו להדדי שאין צשניהס ממשות צהמזיק שפעש צו רק צגוף האדס: דאדייה אדויי. הו"מ לאוקמי צאנא אנוחי ע"י ציניו כדאמרינן צריש פירקין: ורבי יוחנן בראנחה אנוחי. לא מני למימר צאדייה אדויי ועל כל הגדיש ח"ג דאי כח [ב] כמו לאו ככחו דמי הוי על כל שאר הגדיש פטור: לאו ממונו דבעל בבב הוא. דהוא לא הדליקו ועל אש של כלבו לא חייבתו תורה ואע"ג דלגבי צור אצטרין מיעוט איש צור ולא שור צור כדאמרינן צשור שנגח את הפרה (לקמן דף מח. מח.) תרי איש כתיב מ"מ פשוט ליה לגמלא משום [א] [אזיה] דרשא דפטור על אש צהמתו דג' אצות נאמרו צשור ולא יומר: במסכסכת כ"ה הבריה בודיה. דהוי כולה מקוס גחלת: וא"י במסכסכת אמאי חייב. חנווני הכל גס צעל הגמל יתחייב עמו כיון שגס הוא פושע צסכסוך אבל אי צלנא מסכסכת ימחא ליה דלא הוה ליה לאסקוי אדעמיה שהיא נר מצחוך אבל כיון דאוקמיה צמסכסכת אי אפשר שלא יראה הדליקה כיון שדולקת כל כך צמסכסכת כל הצירה דרך הילוכה והיה לו להרחיק ולמונעה מלהיות הולכת ומסכסכת אבל אין לפרש אמאי חייב חנווני צעל הגמל יתחייב הכל דהא לכל דבר שצעל גס צעל גחלת יש לו להתחייב שלא שמר גחלתו ומשני כשעמדה כלומר לאו צמסכסכת דרך הילוכה אלא צעמדה צמקוס אחד והרצה כל כך צמשאוי צמסכסכת כל הצירה צעמדה ופירך דכ"ש חנווני פטור לאו פטור לגמרי אלא כלומר פטור מחלקו של צעל הגמל דיומר צמסכסכת צעמדה משאליו היתה הולכת ועוצרת צלי עיכוז ומשני כשעמדה להטיל מימיה דאזנא הוא צעמדה זו: ירשא

כב. והתניא הכלב

והתניא הכלב. אמתניתין הו"מ למפך אלא נטר עד דמייתי צרייתא ופריך אחרוייהו: דאפיך מיפך. וא"ת למ"ד תחילתו צפשיעה וסופו צאונס [א] [חייב] לחייב ג"ש דתחילתו צפשיעה דאורחיה וסופו צאונס דלאו אורחיה ו"ל דלא אמר משום דתחילתו צפשיעה לגבי רגל לחייב ג"ש לגבי קרן דאפילו פושע גמור לענין קרן לא חייבתו תורה אלא חלי נוק דאי לאו הכי ארי שצנכס לחצר הניזק וטרף ואכל לחייב ג"ש דתחילתו צפשיעה לענין דריסה וכן כל קרן צחצר הניזק תחילתו צפשיעה לענין שן ורגל: גדיא בסריכא. שנועץ לפרניו צאך וקופץ כמו הכלב ולא דמי לרסורי וסליק [א] שנסך צחצית עדי שנגיע ללפת: וע"ה הגדיש ח"ג. ואע"ג דלגבי שולח צעירה לא מחייב עד דמסר לו שלהצת לר"ל ולר' יוחנן עד דמסר לו גווחא פעמיס שיש גחלת הרצה צחררה דהויא כמו מסר לו גווחא לר"י ושהצת לר"ל: אשו משום חציו. לא שיצטיר צענמו האש אלא כל מקוס שפעש ולא שמר גחלתו חזיו יניחו: אשו משום ממונו. כלומר חיונ שזו שלו דאפילו הדליק צאש של אחר חייב דלאשכחן צפ' הכונס (לקמן דף נז.) צכופף קמתו של צחצירו צפני הדליקה ומטיא צרות מנליה וגצי גך שינא מתחת הפטיס [א] ע"ג דמסמתא מפקיר ליה ועוד דאין לך אדס שימתחייב צדליקה שיפקיר הגחלים ודליק גדיש של צחצירו ולא כפ"ה דפי' דליכא צינייהו דלדליק בגחלת שאין שלו: רבי יוחנן מ"מ לא אמר כר"י. אע"ג דדריש טעמא דר' יוחנן מקראי הוה ליה לאוקמי קרא לרצה אחריתי דצצרה כריש לקיש ח"ג קס"ד השתא דמאן דלית ליה משום חזיו לית ליה משום ממונו וקצעי היכא דכלו לו חזיו אמאי לא מחייב משום ממונו: ממונו אית ביה ממשא. אע"ג צבור לית ציה ממשא שחייבה תורה להצלו ולא לחצטו מ"מ

ממונו כעין חזיו שדרכו לילך ולהזיק אית ציה ממשות ח"ג צור נמי חשיב אית ציה ממשא דע"י כריית הצור משתנה ממשות של קרקע ונעשה חלל אבל מקוס הילוך שלהצת אינו משתנה ממשותו אלא שפעשה דולק ושורף וא"ת כריית הצור משתנה ממשות של קרקע שצנכפיהס צריש פירקין דליכא לסומכוס ג"ש ו"ל דמ"מ גוף הממון שפעש צו אית ציה ממשא שיש לו לשמור ממונו שלא יזיק לא צרות ולא צשוס דכר ואין שום ממוון שלא יהא צו ממשא צמה שפעש אבל יש חן שאין צו ממשות כגון שיצר כלי צרות פיו ויש אש שאין צו ממשות כגון שלהצת בלא גחלת כדאמרינן צסוף צינה (דף לט). הילכך דמו להדדי שאין צשניהס ממשות צהמזיק שפעש צו רק צגוף האדס: דאדייה אדויי. הו"מ לאוקמי צאנא אנוחי ע"י ציניו כדאמרינן צריש פירקין: ורבי יוחנן בראנחה אנוחי. לא מני למימר צאדייה אדויי ועל כל הגדיש ח"ג דאי כח [ב] כמו לאו ככחו דמי הוי על כל שאר הגדיש פטור: לאו ממונו דבעל בבב הוא. דהוא לא הדליקו ועל אש של כלבו לא חייבתו תורה ואע"ג דלגבי צור אצטרין מיעוט איש צור ולא שור צור כדאמרינן צשור שנגח את הפרה (לקמן דף מח. מח.) תרי איש כתיב מ"מ פשוט ליה לגמלא משום [א] [אזיה] דרשא דפטור על אש צהמתו דג' אצות נאמרו צשור ולא יומר: במסכסכת כ"ה הבריה בודיה. דהוי כולה מקוס גחלת: וא"י במסכסכת אמאי חייב. חנווני הכל גס צעל הגמל יתחייב עמו כיון שגס הוא פושע צסכסוך אבל אי צלנא מסכסכת ימחא ליה דלא הוה ליה לאסקוי אדעמיה שהיא נר מצחוך אבל כיון דאוקמיה צמסכסכת אי אפשר שלא יראה הדליקה כיון שדולקת כל כך צמסכסכת כל הצירה דרך הילוכה והיה לו להרחיק ולמונעה מלהיות הולכת ומסכסכת אבל אין לפרש אמאי חייב חנווני צעל הגמל יתחייב הכל דהא לכל דבר שצעל גס צעל גחלת יש לו להתחייב שלא שמר גחלתו ומשני כשעמדה כלומר לאו צמסכסכת דרך הילוכה אלא צעמדה צמקוס אחד והרצה כל כך צמשאוי צמסכסכת כל הצירה צעמדה ופירך דכ"ש חנווני פטור לאו פטור לגמרי אלא כלומר פטור מחלקו של צעל הגמל דיומר צמסכסכת צעמדה משאליו היתה הולכת ועוצרת צלי עיכוז ומשני כשעמדה להטיל מימיה דאזנא הוא צעמדה זו: ירשא

עין משפט נר מצוה

גג א ב מ"י פ"ב מהל' נזקי ממוון הלכה טו סג עשין טו טו"ע ח"מ ס"י ע"ש פ"ב י: נד ג מ"י פ"ד מלכות נזקי ממוון הלכה טו סג עשין טו טו"ע ח"מ ס"י תיח ט"ף א: נה ד מ"י ע"ש פ"ב הלכה ח סג ע"ש טו"ע ח"מ ס"י ט"ז: נו ה ו מ"י ע"ש פ"ד הלכה יג סג ע"ש טו"ע ח"מ ס"י תיח ט"ף ע"ש פ"ד יב ובגמ"ה וע"ש בעור:

רבינו הגאון

רבינו הגאון (המשך) לא הגביה את החררה אלא בדרך דירוי הביאה אל הגדיש, ולא יצתה הגחלת מחוקת בעליה. ועל החררה משלם נזק שלם. שהו דרכו לחטוף ולזלזל, ועל מקום הגחלת משלם חצי נזק שמשעה עשה בידים אבל משונה היא, ומשונה בחצו הניזק חצי נזק כרבנן. ועל שאר הגדיש פטור, שאינו ממוון בעל הכלב שהרי לא עקר ההניח ובעל הגחלת נמי לא מחייב ממוון בעל הכלב שהרי הוא אוקימנא לקמן בששומר גחלתו והכלב חתר והוציאה. ור' יוחנן אמ' אפי' אגחה אנוחי, כגון שעקר ההניח, על החררה ועל מקום גחלת נזק שלם. שדרך הכלב לחטוף החררה בגחלת דבוקה ויזלזל, ועל שאר הגדיש חצי נזק דמשונה היא. אפי' גמל טעון פשתן עובר ברשות היבים וכו'. בשלמ' לר' יוחנן חצינו שלגמל הן, אלא לריש לקיש לאו ממוון בעל גמל הוא. ופירק' יריש לקיש במסכסכת כל הבריה. פירו' מסכסכת כגון ליהכח נירו וסיכסה הגמל והדליק כל הבריה במסכסכת כעין חיזוק שנגמזאת הדלקת כל הבריה כגון מקום גחלת בגדיש (דלרב') [ירלדברין] הכל נזק שלם. ואקש' אהדין פירוק', סיפא דקתני ואם הניח חנוני נרו מצחוך חנוני חייב, ואי במסכסכת אמאי חנוני חייב, הגמל הוויק בידים. ופירק' כשעמדה. ואקש' כל שכן אם עמדה ומסכסכת ודאי היא הוויק בידים, חנוני אמאי חייב. ופירק' אנטה שעמדה להטיל מים ולא סכסכה.